

Веретельніков Ігор Олегович,
аспірант кафедри економічної політики та менеджменту
Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,
майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна
ORCID ID: <http://orcid.org/0009-0003-5125-6487>
e-mail: ioveretelnikov@gmail.com

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРА

Анотація. Стаття присвячена теоретичному узагальненню змісту та структури механізму державного регулювання розвитку банківського сектора, його ключових компонентів, принципів та важелів функціонування, а також визначенню актуальних проблем та перспективних напрямів його удосконалення.

Актуальність дослідження зумовлена важливістю ефективного державного регулювання банківського сектора, що спрямоване на забезпечення балансу між стабільністю фінансової системи, розвитком банківського сектора та захистом інтересів вкладників і кредиторів.

У статті проаналізовано різні підходи до визначення категорії «механізм державного регулювання» та визначені його відмінності від поняття «механізм державного управління». Запропоноване комплексне визначення поняття «механізм державного регулювання розвитку банківського сектора» як сукупності правових, економічних, адміністративних та організаційних заходів, які здійснюються державними органами з метою забезпечення стабільності, ефективності та надійності банківської системи країни.

Деталізовано основні складові механізму: правове регулювання, регуляторна діяльність Національного банку України, монетарна політика, фіскальна політика, адміністративні заходи та механізми захисту прав споживачів банківських послуг.

Систематизовано ключові складові та структуру механізму, що включає мету, завдання, суб'єкти, об'єкти, принципи, методи впливу (адміністративний, економічний, правовий, організаційний, політичний, мотиваційний, інформаційно-аналітичний) та важелі регулювання (банківське регулювання, банківський нагляд, державний банківський контроль).

Наголошено на важливості розмежування банківського регулювання, банківського нагляду та державного банківського контролю як окремих, але взаємопов'язаних складових.

Ключові слова: *державне регулювання, банківська діяльність, механізм державного управління, банківське регулювання, банківський нагляд, державний банківський контроль, структура, цілі, методи, принципи.*

Як цитувати: Веретельніков І. О. Теоретичні засади механізму державного регулювання розвитку банківського сектора. *Теорія та практика державного управління*. 2025. Вип. 1 (80). С. 153–166. <http://doi.org/10.26565/1727-6667-2025-1-09>

© Веретельніков І. О., 2025

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0.

Вступ. Банківський сектор є кровоносною системою сучасної економіки, забезпечуючи акумуляцію, перерозподіл та ефективне використання фінансових ресурсів. Його стабільне функціонування та поступальний розвиток є необхідними передумовами для економічного зростання, інвестиційної активності та добробуту суспільства. Водночас, банківська діяльність нерозривно пов'язана з численними ризиками, які можуть мати системний характер та спричиняти масштабні фінансові кризи з руйнівними соціально-економічними наслідками. Саме тому державне регулювання банківського сектора відіграє ключову роль, прагнучи забезпечити складний баланс між стабільністю фінансової системи та її розвитком, захистом інтересів вкладників та кредиторів, а також ефективністю банків як комерційних установ. Ця теза виступає центральним постулатом даного дослідження, актуальність якого визначається необхідністю розкриття багатогранної природи та систематизації механізмів державного регулювання банківської діяльності в контексті досягнення зазначеного балансу.

Огляд літератури. Сучасний етап розвитку науки державного управління супроводжується уточненням понятійно-категоріального апарату, що є необхідним для глибшого теоретичного осмислення та ефективного практичного вирішення управлінських завдань. Однією з ключових категорій виступає «механізм державного управління», який став об'єктом активного наукового вивчення в галузі публічного управління. Цій тематиці присвятили роботи провідні вчені, зокрема Г. Атаманчук, В. Бакуменко, І. Ісаєнко, Н. Нижник, Ю. Сурмін, В. Малиновський та інші. Загалом, механізм державного управління трактується як система норм, методів, інструментів і засобів, що забезпечують виконання державою своїх функцій через вплив на суспільні процеси.

Державне регулювання економіки є важливою складовою економічного механізму та виконує провідну роль у формуванні й розвитку національного господарства. Серед науковців, які досліджували особливості функціонування та еволюції цього механізму, можна виокремити В. Адамовська [1], Г. Григор'єв [3], О. Головка [21], І. Дроботенко [6], М. Дубина [24], А. Жаворонок [23], Д. Котелевець [10], М. Коваленко [8], Ю. Ковбасюк [7], О. Кравченко [11], Ю. Мельник [13], О. Марухленко [12], О. Мірошніченко [17], П. Нікіфоров [20], В. Приходько [14], О. Попело [23], О. Тарнавська [16], В. Ткачук [17], Н. Холявко [24], К. Шапошников [22], та ін.

Аналіз існуючих наукових підходів дозволяє стверджувати, що механізм державного регулювання є складною системою, яка охоплює широкий спектр суб'єктів, концепцій, елементів і функцій, спрямованих на вплив на економічну поведінку. Його часто розглядають як технологію державного впливу на економіку, що включає суб'єкти й об'єкти регулювання, мету, завдання, принципи, методи, послідовність дій, контроль за їх реалізацією та оцінку ефективності.

Попри численні наукові розробки, питання теоретико-прикладного аналізу сутностей механізмів державного управління та державного регулювання досі залишається актуальним, зокрема, існує нагальна потреба в уточненні трактувань цих термінів та розмежуванні їхніх відмінностей.

Особливості державного регулювання розвитку банківської сфери як одного з найважливіших секторів економіки є предметом досліджень Н. Давидкової

[4], М. Коваленка [8], А. Пугач [15], Н. Демчук [15], О. Целуйко [19], та ін. Однак, поняття «механізм державного регулювання розвитку банківського сектора» досі не набуло чіткого визначення в науковій літературі. Також наявна значна неузгодженість щодо об'єкта, принципів та інструментів державного регулювання банківської системи. Це зумовлює необхідність поглиблення теоретичних положень та уточнення сутності цього механізму.

Метою статті є теоретичне узагальнення змісту та структури механізму державного регулювання розвитку банківського сектора, його ключових компонентів, а також визначення актуальних проблем та перспективних напрямів удосконалення.

Основні результати дослідження. Хоча поняття «механізм державного управління» та «механізм державного регулювання» мають спільну базову категорію «механізм» і перетинаються в частині використання методів, інструментів, важелів та принципів для впливу на суспільні та економічні системи, існують важливі відмінності в їхньому фокусі та сфері застосування.

Механізми державного управління є ширшим поняттям. Вони стосуються загального функціонування державних органів та їхньої здатності виконувати функції та завдання держави у різних сферах. Це інструмент досягнення цілей системою управління, що пов'язує складові системи управління та забезпечує їхнє сумісне, ефективне функціонування. Механізм державного управління охоплює систему взаємопов'язаних складових (інструментів, методів, засобів, важелів), які, взаємодіючи між собою, впливають на об'єкт управління. Вони динамічні та змінюються залежно від управлінських процесів. Таким чином, це про те, як здійснюється публічне управління загалом, з метою впорядкування, збереження або перетворення суспільної життєдіяльності.

Натомість, механізми державного регулювання є більш спеціалізованими. Вони, як правило, фокусуються на впливі на окремі суспільні, у т.ч. економічні, процеси та поведінку суб'єктів господарювання. Хоча регулювання є функцією управління, механізм регулювання є більш цільовим впливом на конкретні аспекти, такі як ринкова поведінка або розвиток галузей. У джерелах часто згадується саме «механізм державного регулювання економіки».

Важливим аспектом є те, що «державне регулювання» за своїм змістом може бути розглянуте як статична система елементів, тоді як «механізм державного регулювання» переміщує акцент дослідження на аналіз структури такого регулювання, конкретизацію його методів та їх взаємозв'язку, тобто вивчається внутрішня будова та особливості використання різних інструментів для впливу. Таким чином, механізм державного регулювання є одним із компонентів або інструментів, що застосовуються в рамках ширшого механізму державного управління, особливо коли йдеться про економічний вплив.

Ключовим компонентом поняття «механізм державного регулювання» є саме термін «механізм». Первинно це поняття сформувалося в технічних науках, де означало пристрій для передачі або перетворення руху, пов'язаний із фізичними процесами [18]. Згодом його зміст було узагальнено: «механізм» почали сприймати як сукупність взаємопов'язаних елементів, які спільно за-

безпечують виконання певних функцій і досягнення визначеної мети. У соціальних науках термін вживається як синонім внутрішньої структури, способу організації чи порядку функціонування певної діяльності. Тобто механізм — це впорядкована система елементів, що взаємодіють задля реалізації спільної цілі.

В науковій літературі досить широко обговорюється зміст поняття «механізм державного регулювання» як по відношенню до економіки загалом, так і до її окремих галузей. У таблиці 1 наведені окремі підходи до трактування цього поняття.

Таблиця 1

**Окремі підходи до визначення поняття
«механізм державного регулювання»**

Table 1

**Selected Approaches to Defining the Concept
of «Mechanism of State Regulation»**

Автор / Author	Визначення / Definition
П. Нікіфоров [20, с.419]	Механізм державного регулювання економіки – комплекс взаємопогоджених та взаємо пов'язаних методів, інструментів та форм забезпечення цілеспрямованого регулювального впливу держави
О. Ком'яков [9]	Механізм державного регулювання – сукупність організаційно-економічних методів та інструментів, за допомогою яких виконуються взаємопов'язані функції для забезпечення безперервної, ефективної дії системи (держави) на підвищення функціонування економіки.
І.Дроботенко [6]	Механізм державного регулювання – це здійснення державою комплексних заходів (організаційних, правових, економічних тощо) у сфері соціальних, економічних, політичних, духовних та інших суспільних процесів та явищ з метою їх упорядкування чи для зміни й розвитку суспільних явищ або їх зв'язків.
О. Марухленко [12, с. 57].	Механізм державного регулювання економіки – головний елемент економічної системи суспільства, який включає сукупність основних напрямів, форм і методів цілеспрямованого впливу державних і наддержавних органів управління на її функціонування і розвиток задля стабілізації та пристосування до умов, що змінюються.
Г. Григор'єв [3]	Механізм державного регулювання - складна багатокomпонентна система, яка характеризується високою ефективністю, функціональністю, результативністю та узгодженістю сегментів, та включає стратегічну мету, функції, принципи та комплекс заходів державного регулювання, який дає можливість цілеспрямованого впливу суб'єктів макроекономічного середовища та об'єкти регулювання за допомогою методів, важелів та сегментного забезпечення, враховуючи векторіальну спрямованість національної економіки.
Ю. Мельник [13]	Комплексний механізм державного регулювання – це сукупність нормативно-правових, адміністративно-розпорядчих, організаційно-економічних, мотиваційних і соціальних засобів обґрунтованого цілеспрямованого впливу суб'єктів державного регулювання і впливу на їх діяльність, що забезпечує взаємопов'язану узгодженість інтересів учасників державного регулювання у промисловому сегменті національної економіки.
І. Михасюк [10]	Механізм державного регулювання економіки – комплекс заходів держави, спрямованих на скеровування суб'єктів економічної діяльності в напрямі, необхідному для досягнення поставлених органами державної влади й управління цілей.

Продовження табл. 1
Table 1 (continued)

Автор / Author	Визначення / Definition
В. Адамовська [1]	Механізм державного регулювання економіки – це сукупність форм і методів цілеспрямованого впливу держави на розвиток суспільного способу виробництва (в т.ч. продуктивних сил, техніко-економічних, організаційно-економічних та соціально-економічних відносин) для його стабілізації та пристосування до умов, що змінюються.
О. Білик [2]	Державне регулювання економічних процесів є ключовою складовою механізму публічного управління, який являє собою оптимальне поєднання засад, притаманних товарному виробництву (конкуренція, попит і пропозиція, вільне ціноутворення), цілеспрямованої політики державного регулювання економічних процесів.
Ю. Ковбасюк [7]	Державне регулювання економіки – комплекс заходів, інструментів і механізмів координації економічних відносин у суспільстві, суб'єктом якої виступає держава та її інститути з притаманними їм важелями цілеспрямованого впливу на перебіг [економічних процесів]. Хоча термін не «механізм регулювання» прямо, він чітко вказує на «механізми» як складову частину регулювання.
М. Коваленко [8]	Механізм державного регулювання економіки – впорядкована система взаємопов'язаних компонентів, а саме методів, інструментів, форм та принципів, які використовуються і можуть бути застосовані органами державної влади, місцевого самоврядування для здійснення впливу на економічну поведінку суб'єктів господарювання.

Узагальнюючи наведені визначення, можна зазначити, що механізм державного регулювання є системою взаємопов'язаних елементів (заходів, методів, інструментів, принципів, важелів), які застосовуються державою та її органами для цілеспрямованого впливу на різні сфери суспільної діяльності з метою впорядкування, зміни або розвитку суспільних процесів та досягнення певних цілей.

Загалом, «державне регулювання» визначається як сукупність форм і методів цілеспрямованого впливу державних установ та організацій на розвиток суспільного способу виробництва з метою стабілізації та пристосування до умов, що змінюються. Воно притаманне не лише економічним системам, а й іншим складовим суспільства – політичним, соціальним, екологічним системам тощо. У загальному розумінні, регулювання – це цілеспрямований вплив держави через розпорядження на поведінку підприємств для того, щоб досягти бажаних результатів на ринку.

Банківський сектор є специфічною сферою, що потребує посиленої уваги зі сторони держави, оскільки відіграє ключову роль у забезпеченні соціально-економічної стабільності та розвитку держави. Причиною цього є те, що банківський сектор – це частина фінансового сектора економіки. Він виконує ключову роль в економіці країни, забезпечуючи мобілізацію заощаджень населення та бізнесу; кредитування різних секторів економіки; обслуговування платіжного обігу; фінансове посередництво між тими, хто має тимчасово вільні кошти, і тими, хто потребує фінансування. Тобто банківський сектор є складовою загальної економічної системи, зокрема її фінансової інфраструктури, і має суттєвий вплив на економічне зростання, інвестиції та стабільність.

Державне регулювання банківського сектора (далі – ДРБС) – це система заходів та інструментів, що застосовуються уповноваженими державними органами (передусім центральним банком та спеціалізованими наглядовими інституціями) з метою впорядкування банківської діяльності, забезпечення її відповідності суспільним інтересам та мінімізації ризиків.

Об’єктивна необхідність такого регулювання зумовлена кількома факторами:

- *Асиметрія інформації*. Банки володіють значно більшим обсягом інформації про свій фінансовий стан та ризики, ніж їхні клієнти (вкладники та позичальники), що створює потенціал для зловживань.

- *Системний ризик*. Крах одного великого банку або кількох менших може спровокувати «ефект доміно», підриваючи довіру до всієї банківської системи та призводячи до паніки, масового вилучення вкладів та фінансової кризи.

- *Захист суспільних благ*. Стабільна банківська система та надійна платіжна інфраструктура є суспільними благами, забезпечення яких не може бути повністю покладене на ринкові механізми.

- *Екстерналії*. Діяльність банків може мати значні зовнішні ефекти (як позитивні, так і негативні) на економіку в цілому.

ДРБС є складовою частиною системи управління, що забезпечує вплив на фактори, від стану яких залежить результат діяльності управлінського об’єкта.

М. Коваленко визначає ДРБС як комплекс заходів, які здійснюються державою щодо координації правових, організаційних, економічних відносин серед усіх банківських установ, спрямований на досягнення цілей її соціально-економічного розвитку [8].

М. Коваленко розглядає ДРБС як сукупність заходів, що здійснюються державою з метою координації правових, організаційних і економічних відносин між банківськими установами, орієнтованих на досягнення цілей соціально-економічного розвитку. На його думку, механізм ДРБС є інструментом подолання суперечностей у банківському секторі, національній економіці та, частково, в суспільстві через формування відповідних організаційних структур, які реалізують функції державного управління. Цей механізм включає елементи банківського регулювання, нагляду та контролю, ґрунтується на чітких принципах, цілях і методах впливу. Крім того, він розглядається як підсистема загального механізму державного регулювання економіки, що трансформує регуляторний вплив держави у цільову поведінку та ефективність функціонування об’єктів регулювання – банків, фінансових ринків, грошово-кредитної системи тощо [8].

Отже, механізм державного регулювання розвитку банківського сектора – це сукупність правових, економічних, адміністративних та організаційних заходів, які здійснюються державними органами з метою забезпечення стабільності, ефективності та надійності банківської системи країни.

Основні складові цього механізму:

1. Правове регулювання, яке включає розробку законодавчих актів, нормативно-правових документів, які визначають порядок функціонування банків, правила ведення банківської діяльності, вимоги до капіталу, ліцензування тощо.

2. Регуляторна діяльність Національного банку України, який є головним регулятором банківської системи. Він здійснює нагляд за банками, встановлює

обов'язкові нормативи (наприклад, резервні вимоги, нормативи ліквідності), контролює ризики та забезпечує грошово-кредитну політику.

3. Монетарна політика, яка реалізується державними органами через низку інструментів (облікова ставка, операції на відкритому ринку, норма обов'язкових резервів), які впливають на банківську систему з метою контролю над інфляцією, забезпечення стабільності національної валюти та економічного зростання.

4. Фіскальна політика, яка включає державне оподаткування, бюджетну політику, субсидії, що опосередковано впливають на банківський сектор, наприклад, через попит на кредити або ліквідність у системі.

5. Адміністративні заходи, які дозволяють здійснювати контроль за діяльністю банків через перевірки, аудит, вимоги до звітності, санкції за порушення тощо.

6. Механізми захисту прав споживачів банківських послуг, спрямовані на регулювання прозорості умов кредитування, депозитів, плати за банківські послуги тощо.

Таким чином, ДРБС забезпечує баланс між стабільністю фінансової системи та її розвитком, захистом інтересів вкладників та кредиторів, а також ефективністю банків як комерційних установ.

Основні складові механізму ДРБС представлені в таблиці 2.

Механізм ДРБС передбачає узгоджену взаємодію органів державної влади з чітким розподілом зон відповідальності. Основними важелями цього механізму є:

- Банківське регулювання — управлінська функція, спрямована на забезпечення стабільності та фінансової надійності банків, стимулювання їхньої діяльності у пріоритетних напрямках економічного розвитку, підвищення добробуту населення й захист інтересів вкладників через формування ефективної гарантійної системи.

- Банківський нагляд — процес спостереження за діяльністю банків на всіх етапах їх функціонування (створення, робота, реорганізація, ліквідація). Нагляд забезпечує контроль за дотриманням ліцензійних вимог і економічних нормативів з метою зниження ризиків, збереження стабільності фінансової системи та захисту прав вкладників і кредиторів. Цю функцію доцільно розмежовувати з банківським регулюванням, доручаючи її окремим державним органам.

- Державний банківський контроль — функція, що забезпечує перевірку ефективності банківського регулювання і нагляду, контроль за діяльністю державних банків, а також виведення з ринку фінансово неспроможних установ. Цей інструмент відрізняється від регулювання й нагляду як за змістом, так і за завданнями.

Сучасний механізм ДРБС стикається з рядом викликів, що потребують системного оновлення та вдосконалення. Зокрема, ключовими проблемами є:

- Невизначеність та неузгодженість термінології, що використовується у сфері регулювання.

- Недосконала інституційна структура та низький рівень ефективності функціонування ринків товарів і послуг.

- Домінування застарілих інституцій, що залишилися у спадок від командно-адміністративної моделі управління.

Таблиця 2

Ключові складові та структура механізму державного регулювання банківського сектора

Table 2

Key Components and Structure of the Mechanism of State Regulation of the Banking Sector

Складові / Ingredients	Зміст / Contents
Мета / Goal	Забезпечення балансу між стабільністю функціонування банківського сектора та його розвитком, захистом інтересів вкладників та кредиторів, а також ефективністю банків як комерційних установ.
Завдання / Task	– Забезпечення фінансової стабільності: підтримання стійкості банківської системи, запобігання системним кризам. – Захист інтересів вкладників та кредиторів: гарантування збереження коштів клієнтів, підвищення довіри до банків. – Сприяння ефективному функціонуванню ринку банківських послуг: підтримка здорової конкуренції, запобігання монополістичним тенденціям. – Забезпечення прозорості та підзвітності банківської діяльності: підвищення рівня розкриття інформації банками. – Сприяння розвитку банківського сектора: стимулювання інновацій, розширення спектру послуг, підвищення доступності фінансових ресурсів.
Суб'єкт / Subject	Органи державної влади, Національний банк України
Об'єкт / Object	Економічні процеси та явища, що стосуються банківського сектора, зокрема діяльність банківських установ, функціонування ринку фінансових послуг і банківських продуктів, розвиток грошово-кредитних відносин та формування банківських ресурсів.
Принципи / Principles	Цілісність, динамізм, планомірність, безперервність, надійність, автономність, ефективність, оптимальність, системність, законність, передбачуваність, результативність, адаптованість до сучасних внутрішніх та зовнішніх умов.
Методи впливу / Methods of influence	– Адміністративний – Економічний – Правовий – Організаційний – Політичний – Мотиваційний – Інформаційно-аналітичний
Важелі регулювання / Levers of regulation	– Банківське регулювання – Банківський нагляд – Державний банківський контроль

- Актуальна потреба в адаптації методів і засобів регуляторного впливу до сучасних умов і викликів.
- Недостатній контроль за цільовим використанням інвестиційних і бюджетних ресурсів.
- Необхідність активнішого залучення банківського сектора до стимулювання інноваційної та інвестиційної активності.
- Подолання корупційних проявів у банківській сфері як передумова ефективної роботи регуляторного механізму.

- Вимога модернізації системи банківського нагляду і регулювання з орієнтацією на інтеграцію у загальну систему державного економічного управління.
- Потреба в координації грошово-кредитної та фінансової політики з метою підвищення загальної результативності фінансової стратегії держави.
- Дискусійне питання щодо повної незалежності центрального банку від інших гілок влади, що в окремих випадках може ускладнювати вирішення соціально-економічних завдань.

Для підвищення результативності функціонування механізму ДРБС доцільно вжити таких заходів:

- Оптимізувати наявну організаційну модель банківського регулювання та нагляду, а також передбачити створення структури державного контролю у банківській сфері як складової єдиної системи нагляду за фінансовим сектором.
- Застосовувати синергетичний підхід у процесі розробки та реалізації монетарної політики, що сприятиме об'єднанню зусиль банківських установ і спрямуванню їх ресурсів на підтримку інноваційного економічного розвитку.
- Оновити підхід до здійснення банківського нагляду, зробивши акцент на якісних показниках і ризик-орієнтованих критеріях оцінювання діяльності банків.
- Забезпечити тіснішу взаємодію між Національним банком України та Кабінетом Міністрів України в рамках єдиної фінансової політики, зокрема шляхом укладення Меморандуму про взаєморозуміння, що сприятиме досягненню макрофінансової стабільності та сталого зростання економіки.

Загалом, ефективність функціонування механізму ДРБС залежить від системності застосування сучасних підходів, що враховують динамічні зміни та виклики, спрямовані на забезпечення стабільного економічного зростання та розвитку національної економіки.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Стаття присвячена теоретичному узагальненню змісту та структури механізму державного регулювання розвитку банківського сектора, його ключових компонентів, принципів функціонування, а також визначенню актуальних проблем та перспективних напрямів його удосконалення.

Дослідження розмежовує та уточнює трактування термінів «механізм державного управління» та «механізм державного регулювання». Доведено, що «механізми державного управління» є ширшим поняттям, що стосується загального функціонування державних органів, тоді як «механізми державного регулювання» є більш спеціалізованими та фокусуються на впливі на економічні процеси та поведінку суб'єктів господарювання.

Запропоновано комплексне визначення поняття «механізм державного регулювання розвитку банківського сектора» як сукупності правових, економічних, адміністративних та організаційних заходів, що здійснюються державними органами з метою забезпечення стабільності, ефективності та надійності банківської системи країни. Банківський сектор визначено як особливий об'єкт державного регулювання, що відіграє ключову роль в економіці країни та потребує пильної уваги через асиметрію інформації, системний ризик, захист суспільних благ та екстерналії.

Основними складовими механізму ДРБС визначено правове регулювання, регуляторну діяльність Національного банку України, монетарну політику, фінскальну політику, адміністративні заходи, механізми захисту прав споживачів банківських послуг.

У статті систематизовано ключові складові та структуру механізму, що включає мету, завдання, суб'єкти, об'єкти, принципи, методи впливу (адміністративний, економічний, правовий, організаційний, політичний, мотиваційний, інформаційно-аналітичний) та важелі регулювання (банківське регулювання, банківський нагляд, державний банківський контроль).

Наголошено на важливості розмежування банківського регулювання, банківського нагляду та державного банківського контролю як окремих, але взаємопов'язаних складових.

Виявлено низку проблем, з якими стикається сучасний механізм ДРБС, такі як відсутність єдності в понятійному апараті, слабка інституційна структура, переважання успадкованих інституцій, необхідність корегування методів та інструментів, боротьба з корупцією, а також проблема абсолютної незалежності центрального банку.

У дослідженні в цілому окреслено основні напрямки підвищення ефективності реалізації функцій механізму ДРБС, більш детальне обґрунтування яких та розробка відповідних інструментів для їх реалізації можуть стати напрямком подальших наукових розвідок у сфері державного регулювання розвитку банківського сектора.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Адамовська В. С. Механізм державного регулювання економіки та вибір напрямку економічної політики в сучасних умовах господарювання. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2017. № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2017_4_11
2. Білик О. І., Лукашевська У.Т. Сутність, значення та розвиток публічного механізму. *Економіка і суспільство*. 2017. №12. С. 177-180.
3. Григор'єв Г. С. Теоретико-методологічні засади державного регулювання фінансово-економічних процесів в умовах глобалізації : монографія. Херсон : Олді-плюс, 2017. 380 с.
4. Давидкова Н.М. Банківський сектор економіки як об'єкт державного регулювання. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2014. № 1 (76). С. 137-141.
5. Дорофєєв О., Пашнєв В. Поняття та структура механізму публічного управління. *Вісник Хмельницького національного університету* 2023. № 6. С. 256-261.
6. Дроботенко І. В. Основні механізми державного регулювання законотворчої діяльності. *Економіка та держава*. 2008. № 11. С. 97-99. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/11_2008/29.pdf
7. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю.П. Сумрін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко та ін.; за ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трощинського, Ю.П. Сумріна. К. : НАДУ, 2010. 820 с.
8. Коваленко М. М. Держава та банківський сектор: реалістична організація взаємодії : монографія. Х. : Tim Publishing Group, 2015. 332 с.
9. Ком'яков О.М. Державне регулювання перехідної економіки: Автореф. дис. канд. екон. наук. К., 2000. 20 с.

10. Котелевець Д. Механізм державного регулювання економіки: сутнісний вимір. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2022. №11-12 (300-301). С. 41-49.
11. Кравченко О. М. Теоретичні підходи до визначення поняття «механізм державного управління». *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2009. № 3. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=56>
12. Марухленко О. В. Механізм державного регулювання економіки: сутнісний аспект. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2017. № 2(2). С. 56-59. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/19856/1/O_Marukhlenko_VHNU_2_IS.pdf
13. Мельник Ю. Механізм державного регулювання розвитку промисловості. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Випуск 22. Ч. 1. С. 145-151
14. Приходько В. П. Механізм державного регулювання та управління економічною безпекою. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 15. С. 6-8. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/15_2013/3.pdf
15. Пугач А. М., Демчук Н. І. Державне регулювання банківського сектору в умовах економічної кризи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 22(3). С. 38-41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_22%283%29_11
16. Тарнавська О. Б. Особливості державного регулювання в умовах трансформації економіки України. *Науковий вісник ЛНУВМБТ імені С. З. Гжицького*. 2016. Т. 18, № 2 (69). С. 230-233.
17. Ткачук В. А., Мірошніченко О. В. Методологічні основи державного регулювання. *Агросвіт*. 2015. № 5-6. С. 47-52. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/5-6_2021/8.pdf
18. Тлумачний словник іншомовних слів. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%CC%E5%F5%E0%ED%B3%E7%EC>
19. Целуйко О. І. Особливості державного регулювання банківської системи в умовах євроінтеграції. *Право та державне управління*. 2021. №1. С. 262-270. DOI: <https://doi.org/10.32840/pdu.2021.1.39>
20. Nikiforov P., Zhavoronok A., Marych M., Bak N., Marusiak N. State policy regulation conceptual principles of public-private partnership development. *Cuestiones Políticas*. 2022. 40(73). P. 417-434.
21. Shaposhnykov K., Holovko O. Public regulation and administration in the sphere of small business. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2019. Vol. 5(4). P. 236-242.
22. Shaposhnykov K., Kochubei O., Grygor O., Protsenko N., Vyshnevskaya O., Dzyubina A. Organizational and Economic Mechanism of Development and Promotion of IT Products in Ukraine. *Estudios de economía aplicada*. 2021. Vol. 39(6).
23. Zhavoronok A., Popelo O., Shchur R., Ostrovska N., Kordzaia N. The role of digital technologies in the transformation of regional models of households' financial behavior in the conditions of the national innovative economy development. *Ingénierie des Systèmes d'Information*. 2022. Vol. 27. No. 4. P. 613-620.
24. Djakona A., Kholiavko N., Dubyna M., Zhavoronok A., Fedyshyn M. Educational dominant of the information economy development: a case of Latvia for Ukraine. *Economic Annals-XXI*. 2024. Vol. 192(7-8(2)). P. 108-124.

Стаття надійшла до редакції 30.03.2025

Стаття рекомендована до друку 30.04.2025

Ihor Veretelnikov, post-graduate student
of the Economic Policy and Management Department
of the Educational and Scientific Institute «Institute of Public Administration»,
V. N. Karazin Kharkiv National University, 4 Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-5125-6487> e-mail: ioveretelnikov@gmail.com

THEORETICAL PRINCIPLES OF THE MECHANISM OF STATE REGULATION OF THE DEVELOPMENT OF THE BANKING SECTOR

Abstract. The article is devoted to a theoretical generalization of the content and structure of the mechanism of state regulation of the development of the banking sector, its key components, principles and levers of functioning, as well as the identification of current problems and promising areas for its improvement.

The relevance of the study is due to the importance of effective state regulation of the banking sector, which is aimed at ensuring a balance between the stability of the financial system, the development of the banking sector and the protection of the interests of depositors and creditors.

The article analyzes various approaches to define the category of “state regulation mechanism” and identifies its differences from the concept of “state governance mechanism”. A comprehensive definition of the concept of “state regulation mechanism of the development of the banking sector” is proposed as a set of legal, economic, administrative and organizational measures carried out by state bodies to ensure the stability, efficiency and reliability of the country’s banking system.

The main components of the mechanism are detailed: legal regulation, regulatory activities of the National Bank of Ukraine, monetary policy, fiscal policy, administrative measures and mechanisms for protecting the rights of consumers of banking services.

The key components and structure of the mechanism are systematized, including the goal, objectives, subjects, objects, principles, methods of influence (administrative, economic, legal, organizational, political, motivational, information and analytical) and regulatory levers (banking regulation, banking supervision, state banking control).

The importance of distinguishing banking regulation, banking supervision and state banking control as separate but interrelated components is emphasized.

Keywords: *state regulation, banking activities, state management mechanism, banking regulation, banking supervision, state banking control, structure, goals, methods, principles.*

In cites: Veretelnikov, Ih. O. (2025). Theoretical principles of the mechanism of state regulation of the development of the banking sector. *Theory and Practice of Public Administration*, 1 (80), 153–166. <http://doi.org/10.26565/1727-6667-2025-1-09> [in Ukrainian].

REFERENCES:

1. Adamovska, V. S. (2017). The mechanism of state regulation of the economy and the choice of the direction of economic policy in modern economic conditions. *Public administration: improvement and development*, 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2017_4_11 [in Ukrainian].
2. Bilyk, O. I., & Lukashevskaya, U. T. (2017). The essence, significance and development of the public mechanism. *Economy and society*, 12, 177-180 [in Ukrainian].
3. Grigoriev, G. S. (2017). Theoretical and methodological principles of state regulation of financial and economic processes in the context of globalization: monograph. Kherson: Oldi-plus. 380 p. [in Ukrainian].

4. Davydova, N. M. (2014). The banking sector of the economy as an object of state regulation. *State and regions. Series: Economy and entrepreneurship*, 1 (76), 137-141 [in Ukrainian].
5. Dorofeev, O., & Pashnev, V. (2023). The concept and structure of the mechanism of public administration. *Bulletin of Khmelnytsky National University*, 6, 256-261. [in Ukrainian].
6. Drobotenko, I.V. (2008). The main mechanisms of state regulation of legislative activity. *Economy and State*, 11, 97-99. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/11_2008/29.pdf [in Ukrainian].
7. Encyclopedic dictionary of public administration (2010) / compiled by: Yu.P. Sumrin, V.D. Bakumenko, A.M. Mykhnenko et al.; edited by Yu.V. Kovbasyuk, V.P. Troshchynsky, Yu.P. Sumrina. K.: NADU, 820 [in Ukrainian].
8. Kovalenko, M. M. (2015). The state and the banking sector: a realistic organization of interaction: monograph. Kh.: Tim Publishing Group, 332 [in Ukrainian].
9. Kom'yakov, O. M. (2000). State regulation of the transitional economy: Author's abstract of the dissertation candidate of economic sciences. Kyiv, 20 [in Ukrainian].
10. Kotelevets, D. (2022). The mechanism of state regulation of the economy: an essential dimension. *Scientific Bulletin of the Odessa National Economic University*, 11-12 (300-301), 41-49 [in Ukrainian].
11. Kravchenko, O.M. (2009). Theoretical approaches to the definition of the concept of «mechanism of state governance». *State governance: improvement and development*, 3. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=56> [in Ukrainian].
12. Marukhlenko, O.V. (2017). The mechanism of state regulation of the economy: an essential aspect. *Bulletin of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, 2(2), 56-59. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/19856/1/O_Marukhlenko_VHNU_2_IS.pdf [in Ukrainian].
13. Melnyk, Yu. (2018). The mechanism of state regulation of industrial development. *Scientific Bulletin of Uzhgorod National University. Series: International Economic Relations and World Economy*, 22, 1, 145-151 [in Ukrainian].
14. Prykhodko, V.P. (2013). Mechanism of state regulation and management of economic security. *Investments: practice and experience*, 15, 6-8. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/15_2013/3.pdf [in Ukrainian].
15. Pugach, A.M. & Demchuk, N.I. (2018). State regulation of the banking sector in conditions of economic crisis. *Scientific Bulletin of Uzhgorod National University. Series: International Economic Relations and World Economy*, 22(3), 38-41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_22%283%29_11 [in Ukrainian].
16. Tarnavska, O. B. (2016). Peculiarities of state regulation in the context of the transformation of the economy of Ukraine. *Scientific Bulletin of the S. Z. Gzhytskyi LNUVMBT*, 18, 2 (69), 230-233 [in Ukrainian].
17. Tkachuk, V.A. & Miroshnychenko, O.V. (2015). Methodological foundations of state regulation. *Agrosvit*, 5-6, 47-52. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/5-6_2021/8.pdf [in Ukrainian].
18. Explanatory dictionary of foreign words. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%CC%E5%F5%E0%ED%B3%E7%EC> [in Ukrainian].
19. Tseluiko, O.I. (2021). Peculiarities of state regulation of the banking system in the context of European integration. *Law and State Administration*, 1, 262-270. DOI <https://doi.org/10.32840/pdu.2021.1.39> [in Ukrainian].
20. Nikiforov, P., Zhavoronok, A., Marych, M., Bak, N., & Marusiak, N. (2022). State policy regulation conceptual principles of public-private partnership development. *Cuestiones Políticas*, 40(73), 417-434.

21. Shaposhnykov, K. & Holovko, O. (2019). Public regulation and administration in the sphere of small business. *Baltic Journal of Economic Studies*, 5(4), 236-242.

22. Shaposhnykov, K., Kochubei, O., Grygor, O., Protsenko, N., Vyshnevskaya, O., & Dzyubina, A. (2021). Organizational and Economic Mechanism of Development and Promotion of IT Products in Ukraine. *Applied economics studies*, 39(6).

23. Zhavoronok, A., Popelo, O., Shchur, R., Ostrovska, N., & Kordzaia, N. (2022). The role of digital technologies in the transformation of regional models of households' financial behavior in the conditions of the national innovative economy development. *Ingénierie des Systèmes d'Information*, 27, 4, 613-620.

24. Djakona, A., Kholiavko, N., Dubyna, M., Zhavoronok, A., & Fedyshyn, M. (2024). Educational dominant of the information economy development: a case of Latvia for Ukraine. *Economic Annals-XXI*, 192(7-8(2)), 108-124.

The article was received by the editors 30.03.2025

The article is recommended for printing 30.04.2025